

Tom Aurebekk Udø (1972-2018) Naturelskeren og mineralsamleren

Av Kjell Gunnufsen, Arild Omestad, Tor Reidar Vasland, Ronald Werner

Tom Udø var en rolig, beskjeden mann med stort hjerte. Han var samvittighetsfull og pliktoppfyllende. Hans yrke var naturforvalter. De siste årene drev han som minkjeger, siden minken gjør stor skade på fuglebestandene både i Norge og ellers i Norden. Tom tok på seg oppdrag i hele Norge, og til og med i Sverige. I tillegg drev han kursvirksomhet om minkjakt.

Han elsket alt som hadde med naturen å gjøre. Det var som naturforvalter at han traff Inger på Svalbard i 2007. De giftet seg, og fikk to døtre.

Alt fra 6-årsalderen var Tom med i Steinklubben i Sørlandets geologiforening. Han beskrives som uvanlig ivrig og dyktig, og han deltok senere aktivt i turopplegget til hovedforeningen.

I 16-årsalderen tok Tom kontakt med Kjell Gunnufsen for å høre om det var noe nytt på gang i gruvene i Iveland. Kjell kunne da fortelle at Tormod Kåbuland og Salve Eieland hadde funnet større mengder thortveititt i forbindelse med felt-

Tom Udø.

spattdrift på Kåbuland. Han tok da kontakt med grunneier og fikk tillatelse til å besøke gruvene. Sent på ettermiddagen ble Kjell oppsøkt av en uvanlig entusiastisk ungdom på moped som gledestrålende kunne

fortelle at han hadde taskene på mopeden fulle av thortveititt. Nydelige eksemplarer ble pakket ut til fotografering, og den beste stoffen står i dag utstilt på Fennefoss geomuseum.

Tom hadde samlet en del stein som ung, men i voksen alder våknet interessen for å samle mineraler igjen. Som første prosjekt ville han prøve å ta ut mineralet xenotim i Eretveit gruve. Han fant mange vakre krystallgrupper!

Da Kjell Gunnufsen sammen med Ronald Werner arbeidet med den nye mineralutstillingen i Iveland, kom Tom på uventet besøk. Han ville vise oss noe han nettopp hadde funnet. Spenningen var stor da han pakket ut en uskadet 40 cm lang gadolinitt-krystall! Han hadde brukt dager på å meisle ut krystallen.

Og mer skulle det bli. Han jobbet dag etter dag, og med stor tålmodighet og presisjon tok han ut flere store gadolinitter i utmerket kvalitet. Arbeidsmåten hans var helt

Gadolinitt in situ, Frigstad.

Thortveititt, Tunnelen, Kåbuland (11,5x6x6cm).

enestående. Han tok den tida som skulle til for å ta ut krystallene så hele og skadefrie som mulig. Det var ikke uvanlig at han stabiliserte sprekksoner med lim mens han tok ut krystallene.

Da den svenske storsamleren Peter Berg (Lyckberg) så en av disse gadolinitene i en liten utstilling Ronald hadde laget til et stort internasjonalt symposium om granittpegmatitter i Kristiansand i 2017, ble han med en gang tent. Han ville besøke Tom og fotografere disse krystallene! Peter er i gang med å skrive ei bok om verdens beste mineralstuffer, og han syntes at disse måtte være med i boka hans.

I 2017 tømte han gruva Tunnelen på Kåbuland for vann, og vi ble veldig imponert da vi så kvaliteten både i form og størrelse på thortveitittstufene som han hadde tatt ut. Han hadde tydeligvis funnet et parti med dette sjeldne scandiummineralet som må være helt i verdensklasse.

I den anledning utarbeidet Iveland kommune ei spesialutstilling i Åkle om mineralet thortveititt og grunnstoffet scandium. Tom lånte velvillig ut de beste krystallgruppene han hadde funnet. Lokalfolket ble også invitert til å delta i en enkel konkurranse i tilknytning til utstillingen, og en lykkelig skoleelev vant førstepremien og fikk, i en fullsatt idretts-hall før jul, overrakt en liten, men

vakker thortveititt som Tom hadde tatt ut på Kåbuland.

Videre var Tom med Tor Reidar Vasland i Brattekleiv gruve for å ta ut beryll, og det ble funnet mange gode eksemplarer med fin krystallisering. Han var i gang med å hjelpe Tor Reidar i forbindelse med et planlagt mineralturisme-prosjekt.

Et annet høydepunkt var samarbeidet med Arild Omestad i Storsynken på Knipane. De to hadde en spennende sesong i 2018 da de tok ut 500 kg natronspat. Det var begynnelsen på leveranse av feltspat med fast kontrakt til Tyskland. Med disse inntektene skulle de finansiere uttak av mineraler. Allerede

fra starten ble det full klaff. Det ble funnet store apatittkrystaller med fantastisk, intens blå farge.

Tom har gjort flere andre gode funn som er plassert i en beundringsverdige utstilling hjemme på garden. Flere av eksemplarene fra området vårt, er blant det beste som finnes i geologiske museer. Samlingen hans kan uten videre stilles ut i London, Paris eller New York ...

Toms evne til å ta ut mineraler og preparere dem var enestående; han kunne bruke dager på hver enkelt stoff.

Apatitt,

Storsynken, Knipane, Iveland.

At han døde bare 46 år gammel, er hjerteskjærende med tanke på at han etterlot seg kone og to unge barn. Begravelsen 18. desember i ei fullsatt Torridal kirke var en blytung dag for mange.

Det er mange her på Sørlandet som kommer til å savne Tom, både som menneske og som unik mineralsamler med solid kunnskap om mineralene i Iveland/Evje-området.

Gadolinit, Frigstad, Iveland.

I virkeligheten er krystallen montert i vertikal stilling.